

7. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / О. М. Пехота, В. Д. Будак, А. М. Старева, К. Ф. Нор, В. І. Шуляр, І. М. Михайлицька, І. В. Манькусь, Т. В. Тихонова, О. Є. Олексюк, О. І. Балицький; [за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти]. — К. : Видавництво А. С. К., 2003. — 240 с.
8. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія [за ред. О. А. Дубасенюк]. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. — 564 с.
9. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності : монографія /Л. П. Пуховська. — К. : Вища школа, 1997. — 179 с.
10. Семенов О. М. Система професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (в умовах педагогічного університету) : дис ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Семенов Олена Миколаївна. — К., 2006. — 625 с.
11. Усата О. Ю. Підготовка майбутніх учителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Ю. Усата. — Житомир, 2009. — 20 с.

І. Р. ЕРМАКОВА
Mykolaiv

TRAINING OF THE FUTURE TEACHERS OF SOCIAL SCIENCE DISCIPLINES TO THE USE OF RESEARCH TECHNOLOGIES AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

In article on the basis of analysis of national research proves the essence of the concept of training of the future teachers of social science disciplines to the use of research technologies in the educational process of schools.

Keywords: training of the future teachers of social science disciplines.

И. П. ЕРМАКОВА
г. Николаев

ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ОБЩЕСТВОВЕДЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

В статье на основе анализа отечественных исследований обосновывается сущность понятия подготовка будущего учителя обществоведческих дисциплин к использованию исследовательской технологии в учебно-воспитательном процессе школы.

Ключевые слова: подготовка будущего учителя обществоведческих дисциплин.

Стаття надійшла до редколегії 18.03.14

УДК 371.135

Н. В. ІВАНЕЦЬ
м. Миколаїв

ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розкрито значення поняття «мультикультурна освіта», викладено основні характеристики мультикультурної компетентності сучасного вчителя, які сприятимуть формуванню мультикультурної поведінки у школярів під час навчально – виховного процесу.

Ключові слова: мультикультурність, мультикультурна компетентність, мультикультурна особистість, мультикультурна освіта, мультикультурне виховання, мультикультурна поведінка.

Постановка проблеми. У сучасній педагогічній науці все більш гостро виявляються протиріччя між розробками у вітчизняній науці окремих аспектів мультикультурної освіти і відсутністю її системного теоретичного і методологічного обґрунтування; теоретичними підходами вітчизняних вчених до визначення окремих категорій мультикультурної освіти і відсутністю їх концептуального узагальнення для визначення понятійного апа-

рату даної галузі і, перш за все, самої категорії «мультикультурна освіта».

Одним з найважливіших завдань вищої педагогічної школи є підготовка майбутніх учителів до реалізації ідей мультикультурної освіти в навчально – виховному процесі загальноосвітньої школи. На наш погляд, його виконання передбачає формування мультикультурної компетентності сучасного вчителя, під якою розуміють сукупність певних

якостей особистості з високим рівнем інтелектуальних знань, професійно – педагогічних умінь і навичок, завдяки яким він може професійно працювати в умовах поліетнічного й багатокультурного суспільства.

У структурі мультикультурної компетентності вчителя можна виокремити три основні складові:

- *аксіологічну*, що є системою загальнолюдських та національних цінностей;
- *особистісну*, системоутворюючими елементами якої є гуманізм, громадянська свідомість, національна самосвідомість і толерантність;
- *професійну*, що складається з культурологічних знань, а також загальнопедагогічних знань та вмінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми показав, що дослідженню особливостей мультикультурної освіти приділяється належна увага, зокрема теоретико – методологічні засади обґрунтовуються у роботах сучасних вчених: Р. Агаддуліна, О. Гривої, О. Гуренко, М. Лещенко, Н. Міропольської. Полікультурне виховання як соціокультурний феномен представлено у пацях І. Бежа, О. Сухомлинської. Проблему мультикультурної освіти досліджували зарубіжні вчені: Є. Абрамова, О. Аракелян, Н. Байчекуєв, І. Васютенкова, М. Воловікова, О. Гукаленко, О. Джуринський, П. Сисоєв, Дж. Бенкс, Ж. Гей, М. Гібсон, К. Грант, С. Ніето, Д. Гілборн, Дж. Уайт, Дж. Хартлі, М. Вайнберг, В. Міттер, Т. Рюлькер, Дж. Хофф та інші.

Основоположником теоретичних ідей мультикультурної освіти був ще Я. Коменський, який обґрунтував програму універсального виховання. Вихідним пунктом такого виховання виступав процес формування у людини з дитинства умінь жити в мирі з іншими, виконувати взаємні обов'язки, поважати і любити людей.

Основу теорії мультикультурної освіти складають філософські, культурологічні та соціологічні положення, сформульовані в межах теорії мультикультурності, категоріальний апарат якої не устоявся: як вітчизняні, так і зарубіжні вчені розглядають ряд близьких за значенням категорій («мультикультурна», «полікультурна», «багатокультурна», «інтеркультурна», «міжкультурна», «бікультурна», «транскультурна», «кроскультурна» освіта).

О. Джуринський вважає одним з родоначальників систематичного вживання поняття «мультикультурне виховання» в зарубіжному педагогічному дискурсі американського вченого Дж. Бенкса. [3, с. 180].

Сам термін «мультикультура» перекладається як культура, що складається із багатьох культур.

За уявленням Дж. Бенкса мультикультурна освіта еволюціонувала наступним чином:

I фаза: Моноетичний напрямок в навчанні.

II фаза: Мультиетичний напрямок в навчанні.

III фаза: Мультиетична освіта.

IV фаза: Мультикультурна освіта.

Перехід від однієї фази до іншої є історією розвитку і прогресу освіти. [2, с. 10]

Постановка завдання. Мета статті – дати розуміння феномена і структури мультикультурної компетентності педагога, визначити рівень сформованості мультикультурної компетентності майбутніх учителів, розкрити специфіку педагогічної діяльності в умовах мультикультурного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Мультикультурна компетентність учителя формується на таких рівнях:

- когнітивному – знання національної культури, культури інших народів та світової культури;
- особистісно – ціннісному – національні й загальнолюдські цінності, особисті якості: гуманізм, національна самосвідомість, громадянська самосвідомість, толерантність);
- професійно – діяльнісному – вміння позитивного спілкування та взаємодії, вміння вести виховну роботу в полікультурному середовищі. [1, с. 15].

Пізнання інших культур, певною мірою проникнення в них і погляд на власну культуру крізь призму інших культурних форм сприяє усвідомленню багатомірності світу, його етнокультурної мозаїчності як атрибутивної якості, визначенню місця своєї культури в загальнолюдській цивілізації, а також вищої цінності людини як узагальнення поліфонічності, багатоманітності, єдності й гармонії світу [2, с. 32].

Важливу роль у формуванні мультикультурної компетентності сучасного вчителя відіграють заходи громадсько – патріотичної спрямованості, вони виробляють єдину суспільно значущу мету – побудову громадянсько-

го суспільства як вищу форму соціального розвитку, спроможну на ділі гарантувати рівноправність народів та їхніх культур. Вироблення цієї мети у свідомості вчителів ми розглядаємо як одне з основних завдань вищої педагогічної школи, адже вона сприяє консолідації представників різних етнокультурних систем. Спрямованість на побудову громадянського суспільства передбачає сформованість у вчителя громадянської свідомості та активності, ідейної переконаності в потребі виховання школярів як громадян єдиної демократичної України [1, с. 13].

У звіті «Ключові компетенції для Європи» за програмою Ради Європи було визначено п'ять ключових компетентностей в освіті, однією з яких є компетентність, пов'язана з життям в багатокультурному суспільстві: для того щоб контролювати прояви расизму і ксенофобії і розвиток клімату інтолерантності, освіта повинна сприяти розвитку у молодих людей міжкультурних компетенцій, таких як прийняття відмінностей, повага до інших і здатність жити з людьми інших культур, мов і релігій. Таким чином, мультикультурна компетентність є ключовою компетентністю в структурі професійно – педагогічної компетентності [1, с. 14].

В структурі мультикультурної компетентності можна виділити ряд компетенцій. Так, на думку В. Палаткіної, кваліфікований педагог в умовах мультикультурного освітнього простору повинен бути компетентним в наступних сферах:

- культура і плюралізм: сутність, різноманітність, співвідношення і динаміка культур;
- комунікація і культурні перепони: культура і різноманітність форм сприйняття, мова і невербальна комунікація, мова і різноманітність способів мислення, пов'язаних з культурою;
- культура і поліетнічність: особливості полікультурного освітнього простору, культурно – демографічні характеристики конкретного поліетнічного простору;
- психосоціальна ідентифікація і міжкультурні зв'язки: культурні відмінності і становлення психосоціальної ідентифікації, стереотипи, взаємопорозуміння культур, стан меншин, соціополітичні аспекти [2, с. 25].

К. Трасберг в статті «Мультикультурна освіта: розвиток ідей і пошук шляхів їх реалізації в сучасному світі» звертається до роботи М. Пейдж, відповідно до якої можна виділити

декілька категорій компетенцій, необхідних для успішної роботи педагога в умовах мультикультурності:

- 1) когнітивна сфера;
- 2) навички спілкування;
- 3) особистісні характеристики [4,10].

Педагогічні компетентності вчителя у сфері мультикультурної освіти представлені теоретичними знаннями і практичними навичками в наступних галузях:

1. Знання основ теорії і практики міжкультурної комунікації, що забезпечують більш глибоке розуміння того, що означає перехід для людини в нове культурне середовище і які сприяють більш успішній адаптації.

2. Теоретичні знання і практичне володіння стратегіями і методами навчання, найбільш доцільними для мультикультурного класу, які забезпечують більш ефективне планування навального процесу і створення сприятливих умов для взаємозбагачення і співпраці.

3. Розуміння всіх тонкощів створення зворотного зв'язку і оцінювання знань учнів в мультикультурному колективі, які є важливим показником успішного навчання [4, с. 8].

Слід зазначити також, що успішному навчанню в умовах мультикультурності сприяють особистісні характеристики вчителя, такі як: толерантність, гнучкість, терпіння, розвиненість особистісної і культурної самосвідомості, рефлексивність, здатність до емпатії, до емоційної підтримки, ентузіазм і розвинене почуття гумору.

Мультикультурна компетентність учителя повинна містити в собі баланс культурних, національних і глобальних ідентифікацій; багатогранні знання у сфері культур і їхньої взаємодії; соціальну активність і бажання створити ще більш гуманну націю і світ, в якому ми існуємо.

Також мультикультурна компетентність проявляється в прагненні вчителя до максимального розвитку своєї індивідуальності; в умінні пристосовуватися до різних ситуацій; у володінні лідерськими якостями; в умінні розв'язувати конфлікти в різноманітних групах за допомогою інноваційних рішень; в направленості на соціальну справедливість і рівноправність для всіх громадян.

Більшість науковців визначають мультикультурну компетентність як сукупність ха-

рактик вчителя, які виражаються в прагненні до здобуття знань про різні культури і взаємодії з представниками різних культур; в осмисленні і розумінні установок і стереотипів; в устремлінні до розширення свого світогляду; в соціальній активності, направленій на подолання різних форм проявів соціальної несправедливості.

Висновки та перспективи дослідження.

Отже, мультикультурна компетентність є ключовою компетентністю в структурі професійно – педагогічної компетентності і представляє собою складний феномен, створений гуманістичними цінностями, позитивною етнічною само ідентифікацією і толерантністю свідомості особистості, системою знань у сфері культур і їхньої взаємодії, а також стратегій і методів навчання, які є найбільш ефективними для мультикультурного навчального середовища. Таким чином, мультикультурна компетентність є умовою ефективної педагогічної і міжособистісної взаємодії вчителя з іншими суб'єктами навчально – виховного процесу.

N. V. IVANETS
Mykolaiv

MULTICULTURAL COMPETENCE FORMATION OF THE MODERN TEACHER

The meaning of the notion «multicultural competence» is revealed in the article, the main characteristics of the future teacher's multicultural competence which promote the formation of pupils' multicultural behavior in the educational process are stated.

Keywords: multiculturalism, multicultural competence, multicultural personality, multicultural education, multicultural upbringing, multicultural conduct.

Н. В. ИВАНЕЦ
г. Николаев

ФОРМИРОВАНИЕ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОВРЕМЕННОГО УЧИТЕЛЯ

В статье раскрыто значение понятия «мультикультурное образование», изложены основные характеристики мультикультурной компетентности современного учителя, способствующие формированию мультикультурного поведения у школьников во время учебно – воспитательного процесса.

Ключевые слова: мультикультурность, мультикультурная компетентность, мультикультурная личность, мультикультурное образование, мультикультурное воспитание, мультикультурное поведение.

Провідними компонентами мультикультурної компетентності вчителя є – культурно – когнітивний, ціннісно – особистісний і мотиваційно – діяльнісний.

Мультикультурна компетентність сучасних педагогів починає формуватися ще під час навчання у ВУЗі. Організація навчальної діяльності повинна бути направлена на створення позитивного емоційно – мотиваційного фону і здійснюватися з урахуванням певного соціокультурного контексту.

Список використаних джерел

1. Агадуллін Р. Р. Полікультурна професійна компетентність сучасного вчителя // Проблеми сучасної педагогічної освіти. — К. : Пед. Преса, 2003. — С. 12—17.
2. Джалалова А. Основи розвитку мультикультурної компетентності вчителів: навч. матеріал для студ. і вчителів/ А. Джалалова. — Нарва, 2009. — 40 с.
3. Джурина О. Н. Педагогіка міжнаціонального спілкування: Полікультурне виховання в Росії і за кордоном: навч. посіб. для вузів / О. Н. Джурина. — М. : Сфера, 2007. — 224 с.
4. Трасберг К. Мультикультурна освіта: розвиток ідей і пошук шляхів їх реалізації в сучасному світі / під ред. Л. Васильченко. — Тарту, 2004. — С. 7—12.

Стаття надійшла до редколегії 18.03.14